

IP TIPS

чекліст для представників сфер
креативу та інновацій

АВТОРСЬКЕ ПРАВО В МУЗЕЙНІЙ СПРАВІ:

дотримання авторських прав при використанні
музейних експонатів

1

Часто матеріали, опубліковані музеями на сторінках соціальних мереж, використовують без зазначення інформації про автора тексту і твору. Чи правомірно це?

При використанні матеріалів, що підпадають під охорону авторським правом, з метою висвітлення поточних подій або з метою цитування, необхідно зазначати ім'я автора і джерело запозичення, у тому числі у соціальних мережах.

(частина 2 статті 22 Закону України “Про авторське право і суміжні права”)

2

Якщо митець у власній роботі «посилається» на будь-яку пам'ятку із збірки музею, і якщо робота набуває публічності, може він в публічному просторі вказати на яку саме пам'ятку він посилався?

При використанні пам'ятки зі збірки музею у власній роботі митець має зазначати ім'я автора та джерело запозичення, зокрема в межах випадків вільного використання зазначених у ч. 2 ст. 22 Закону України “Про авторське право і суміжні права”. При цьому, вплив строку чинності майнових прав автора пам'ятки, розміщеної у збірці музею, не звільняє від обов'язку зазначення імені та джерела запозичення.

3

За договором цивільно-правового характеру митець надав послуги, наприклад, розробив дизайн сувенірної продукції. Чи зобов'язані музеї при розповсюдженні чи використанні зображення вказувати авторство?

Умови щодо використання твору, створеного на виконання договору, передбачаються законом та у такому договорі. У разі створення твору за договором про створення за замовлення особисті немайнові авторські права на такий твір належать автору.

Тому митець як автор має такі права:

- право вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору, якщо це практично можливо;
- право забороняти під час будь-якого використання твору згадування свого імені, якщо автор твору бажає залишитися анонімом;
- право обирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору.

4

Хто може дати дозвіл на використання зображень у виданні – музей чи родич митця? А якщо він не оформив наслідування авторського права?

Майнові права автора переходять у спадщину. Спадкоємець, який прийняв спадщину, може одержати свідоцтво про право на спадщину (ст. 1296 ЦК України). Відтак, родич митця або інша особа, яка успадкувала майнові права на цей твір (у тому числі музей, якому спадкоємець заповів майнові права на твір), має право надати дозвіл на використання зображень у виданні.

(статті 12,32 Закону України “Про авторське право і суміжні права”)

5

Які вимоги закріплюються в чинному законодавстві щодо виготовлення образотворчої, друкованої, сувенірної продукції з використанням зображень музейних предметів?

Відповідно до п. 46 Положення Про Музейний фонд України виготовлення образотворчої, друкованої, сувенірної продукції з використанням зображень музейних предметів здійснюється відповідно до вимог законодавства у сфері авторського права та з письмового дозволу музеїв, у яких вони зберігаються. Тому, слід мати на увазі, що використання музейних предметів, які охороняються авторським правом, здійснюється із дозволу автора або іншої особи, до якої перейшли майнові права на такий твір.

Якщо твори перейшли у суспільне надбання, то виготовлення із зображеннями музейного предмету продукції можливе без дозволу автора або іншої особи, до якої перейшли майнові права на такий твір, однак з дотриманням особистих немайнових прав автора.

(статті 12, 32 Закону України “Про авторське право і суміжні права”)

6

Як музеям правильно врегулювати отримання доходів з об’єктів представлених в їх експозиціях, наприклад через продаж сувенірної продукції?

Відповідно до п. 46 Положення Про Музейний фонд України виготовлення образотворчої, друкованої, сувенірної продукції з використанням зображень музейних предметів здійснюється відповідно до вимог законодавства у сфері авторського права та з письмового дозволу музеїв, у яких вони зберігаються.

Тому виготовлення музеями сувенірної продукції із використанням предметів, які охороняються авторським правом має здійснюватися з урахуванням дозволу автора чи іншої особи, до якої перейшли майнові права на такий твір. Якщо твори перейшли у суспільне надбання, то музей може виготовляти таку сувенірну продукцію без дозволу автора.

(статті 12, 32 Закону України “Про авторське право і суміжні права”)

7

Чи потрібно отримувати дозвіл для використання творів, що є суспільним надбанням, але знаходяться у власності музеїв, з комерційною метою?

Відповідно до законодавства про авторське право, твір після його переходу твору у суспільне надбання, може вільно використовуватися будь-ким без дозволу і виплати винагороди.

(стаття 32 Закону України “Про авторське право і суміжні права”)

Чи допускається використання зображення Богородиці Оранти з Софійського собору, петриківського розпису, Скіфської пекторалі, картин Тараса Григоровича Шевченка на етикетках горілки, на етикетках горілки, як торгової марки?

Питання щодо правового регулювання прав інтелектуальної власності на торговельну марку регулюється Законом України “Про охорону прав на знаки для товарів та послуг”.

При визначенні можливості реєстрації таких зображень як торговельних марок, слід звернутися до відповідних норм Закону України “Про охорону прав на знаки для товарів та послуг”, зокрема:

- правова охорона надається торговельній марці, яка не суперечить публічному порядку, загальновизнаним принципам моралі (частина 1 стаття 5);
- не допускається реєстрація як торговельної марки назв відомих в Україні творів науки, літератури і мистецтва або цитат і персонажів з них, творів мистецтва та їх фрагментів без згоди власників авторського права або їх правонаступників (частина 4 статті 6);
- не можуть одержати правову охорону також позначення, які можуть ввести в оману щодо товарів чи послуг, зокрема щодо їх властивості, якості або географічного походження (частина 2 статті 6).

(Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів та послуг”)

9

Яким чином можливе використання зображень експонатів музею в комерційній медіасфері: чи підтримує музей зв'язки з сучасними авторами і спадкоємцями, чи є окремі відрахування самому музею у разі укладання ліцензійних договорів з правовласниками експонатів, чи практикує музей сам укладення таких контрактів з бажаними?

При відповіді на питання перш за все слід визначити, чи перейшли у суспільне надбання експонати, які музей збирається використовувати в комерційній медіасфері. Використання творів в комерційній медіасфері не належить до випадків вільного використання твору музеями з відкритим доступом для відвідувачів, а отже потребує дозволу від автора чи особи, якій належать майнові права на твір. Відтак зазначені питання щодо використання зображень експонатів у комерційній медіасфері визначаються на умовах згідно укладених ліцензійних договорів між музеєм та правоволодільцем майнових авторських прав.

Можливість укладання договорів про надання дозволу на використання творів з третіми особами повинно відбуватися в межах належних музею прав та чинного законодавства про авторське право (статті 12, 24 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

10

Як музеям правильно врегулювати отримання доходів з об'єктів представлених в їх експозиціях, наприклад через продаж сувенірної продукції?

Відповідно до п. 46 Положення Про Музейний фонд України виготовлення образотворчої, друкованої, сувенірної продукції з використанням зображень музейних предметів здійснюється відповідно до вимог законодавства у сфері авторського права та з письмового дозволу музеїв, у яких вони зберігаються.

Тому виготовлення музеями сувенірної продукції із використанням предметів, які охороняються авторським правом має здійснюватися з урахуванням дозволу автора чи іншої особи, до якої перейшли майнові права на такий твір. Якщо твори перейшли у суспільне надбання, то музей може виготовляти таку сувенірну продукцію без дозволу автора (статті 12, 32 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

За яких умов дозволяється вільно використовувати твори? Які існують обмеження при копіюванні творів образотворчого мистецтва?

Загальні випадки вільного використання творів передбачені у ст. 22 Закону України “Про авторське право суміжні права”, де передбачені умови використання творів без дозволу і виплати винагороди”. Стаття 24 передбачає умови і випадки використання твору музеями з відкритим доступом для відвідувачів. Допускається без дозволу суб’єкта авторського права та безоплатно відтворення, у тому числі репрографічне відтворення твору музеями за таких умов:

1. У разі, якщо відтворюваним твором є окрема опублікована стаття та інші невеликі за обсягом твори чи уривки з письмових творів (крім комп’ютерної програми чи бази даних), з ілюстраціями або без них, і коли це відтворення здійснюється за запитами фізичних осіб, за умови що: музеї мають достатні підстави вважати, що копія відтвореного твору використовуватиметься з метою навчання, наукового або приватного дослідження; обсяг такого відтворення відповідає визначеній меті; відтворення твору не має систематичного характеру.

2. У разі, якщо відтворення здійснюється в будь-якому форматі та на будь-якому носії для збереження або заміни загубленого, пошкодженого чи непридатного примірника твору з фонду музеїв з відкритим доступом для відвідувачів, або для відновлення загубленого, пошкодженого чи непридатного оригіналу чи копії твору з фонду аналогічних установ, організацій, надання такого примірника іншій установі чи організації, за умови що виготовлення відповідного примірника іншим шляхом неможливе і примірник виготовляється в обсязі, необхідному для такого збереження.

Допускається без дозволу суб’єкта авторського права та безоплатно інтерактивне надання доступу до твору в електронній (цифровій) формі за допомогою терміналів у приміщенні музеїв за запитом фізичної особи з метою навчання, наукового або приватного дослідження за таких умов:

- виключення можливості створення копій цього твору для використання поза приміщенням закладів, зазначених у цьому пункті;
- надання одночасно доступу лише до однієї копії цього твору.

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Проект має на меті роз'яснення питань, що виникають у представників сфери креативних індустрій у їх повсякденній професійній діяльності.

Чекліст містить відповіді з посиланням на чинне законодавство. При виникненні конфліктів щодо конкретних спірних ситуацій цей чекліст не може бути застосований для вирішення спору.

Представлений чекліст **НЕ є офіційним роз'ясненням УКРНОІВІ** щодо застосування окремих норм чинного законодавства з питань у сфері інтелектуальної власності та **НЕ рекомендований для використання у експертних дослідженнях**.

Для додаткової оцінки всіх ризиків та факторів, що впливають на вирішення спірної ситуації, рекомендуємо звернутися за додатковими роз'ясненнями з урахуванням всіх обставин конкретної ситуації до фахівців в сфері інтелектуальної власності.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОЕКТ:

Серія: 11 актуальних питань та відповідей для представників сфери креативу та інновацій: чекліст, поради з питань інтелектуальної власності.

Про що: про охорону авторських та суміжних прав у музейній справі.

Для кого: для представників музейної справи.

Мета: підвищення рівня обізнаності щодо застосування норм законодавства про авторське право і суміжні права в музейній справі.

Чекліст підготовлений командою

Департаменту "Академія інтелектуальної власності" УКРНОІВІ.

Представлена інформація наведена з урахуванням положень законодавства станом на 19.03.2023 року.

© УКРНОІВІ, 2023

© ⓘ Attribution 4.0 International (CC-BY-4.0)

Ліцензія © не поширюється на контент у цьому виданні, що не належить УКРНОІВІ.
Візуальні елементи: Canva Pro.